

INFORMAČNÍ LIST

O DOHODĚ UZAVŘENÉ MEZI EU A SPOLEČNOSTÍ PHILIP MORRIS INTERNATIONAL

V roce 2004 Evropská komise a deset členských států EU uzavřely se společností Philip Morris International (PMI) dvanáctiletou dohodu, která měla řešit nezákonný obchod s tabákovými výrobky. Mezitím se stranami dohody staly všechny členské státy EU. Na tuto dohodu navázaly další dohody se společností Japan Tobacco International (dohoda s JTI) v prosinci 2007, se společností British American Tobacco (dohoda s BAT) v červenci 2010 a se společností Imperial Tobacco (dohoda s ITL) v září 2010.

Tento přehled obsahuje zásadní skutečnosti a otázky vyplývající z aktuálního jednání k obnovení dohody s PMI z roku 2004. Zároveň společnost PMI podala na EU žalobu v souvislosti se směrnicí o tabákových výrobcích z roku 2014 a jejími ustanoveními o bezpečnosti a sledování nezákonných tabákových výrobků.

Nejprve se ale krátce podívejme na historii dohod EU se čtyřmi největšími světovými tabákovými společnostmi:

V roce 2000 Evropská komise (EK) a deset členských států EU zahájily soudní spor proti třem světovým tabákovým společnostem, konkrétně Philip Morris International, R. J. Reynolds a Japan Tobacco International, v němž tyto firmy obvinily ze „soustavného provozování globálního systému pašování cigaret, praní peněz z obchodování s narkotiky, maření dozoru států nad tabákovým průmyslem, cenových dohod, podplácení zahraničních státních úředníků a nezákonného obchodování s teroristickými skupinami a se státy sponzorujícími terorismus“.¹ Po soudním řízení byl soudní spor s firmami PMI a JTI v letech 2004, resp. 2007 ukončen smírem, ve kterém se tyto společnosti zavázaly zaplatit Evropské komisi a členským státům za ušlé daně v důsledku nezákonného obchodu celkem více než 1,6 miliard amerických dolarů.² Společnost PMI svůj spor uzavřela právně závaznou dohodou. Klasifikované jednání v této souvislosti bylo zahájeno v roce 2001, krátce po zahájení soudního řízení s PMI.³

KTERÉ JSOU KLÍČOVÉ BODY DOHODY S PMI?

Dohoda společnost PMI každoročně zavazuje k placení částky 1,25 miliard amerických dolarů po dobu 12 let a k řadě opatření, které do budoucna omezí pašování jejích cigaret. Patří k nim:^{4 5}

- Regulace distribučního systému a dodavatelů, jež PMI zásobuje cigaretami.
- Opatření, s jejichž pomocí by měly úřady být schopny nezávisle vysledovat pašované cigarety až k dodavateli, který je od PMI zakoupil.
- Konfiskační platby odpovídající ušlým daním při zadržení pravých produktů PMI v počtu přesahujícím prahovou hodnotu 50 000 cigaret.
- Omezení prodeje tak, aby byla uspokojena legitimní poptávka na určeném cílovém trhu a aby se předešlo nadměrným dodávkám a jejich následnému odklonění do nezákonných kanálů.

JAKÉ KLÍČOVÉ OTÁZKY SE VÁŽÍ K DOHODĚ S PMI?

Využívají se peníze, které EU a členské státy obdrží, k potírání nezákonného obchodu?

Do rozpočtu EU proudí 9,7 % fixních ročních plateb od čtyř tabákových společností (včetně PMI), s nimiž EU uzavřela dohodu. Zbývajících 90,3 % končí v pokladnách jednotlivých členských států. Platby, jež obdrží EK a členské státy, nejsou vyčleněny na žádný konkrétní účel a jen minimum členských států informuje o tom, jak s těmito prostředky nakládá.⁶ Z tohoto důvodu není jasné, jak se peníze získané na základě dohody využívají.⁷

Je dohoda s PMI vhodná pro požadovaný účel?

Před deseti lety, kdy se o dohodě poprvé jednalo, EU většinou zaznamenávala velké objemy zadržovaných nezákonných tabákových výrobků. Ilegální trh v EU se však od té doby změnil a nyní se jednorázově zabaví v průměru méně než 7 500 nezákonných cigaret (tj. mnohem méně než prahová hodnota pro konfiskační platby, tedy 50 000 cigaret). Proto jsou platby v případě zabavení nezákonně šířených cigaret zatím překvapivě nízké. Například z 3,8 miliard cigaret zabavených v EU v roce 2012 bylo pouze 0,5 % označeno za pravé.⁸

Zjišťují celníci, zda je zabavené zboží pravé, nebo padělané?

Úředníci celní správy se při stanovení, zda jsou cigarety pravé (a vztahuje se na ně platební povinnost), nebo padělané (konfiskační platby se na ně nevztahují), spoléhají na tabákový průmysl.⁹ V souladu se všemi dohodami má příslušný výrobce, v tomto případě PMI, právo přezkoumat zabavené cigarety a zaslat zprávu o jejich pravosti úřadu OLAF. Pokud výrobce dospěje k závěru, že jsou cigarety padělané, musí být ve zprávě uvedena dokumentace a výsledky přezkumu, které tento závěr potvrzují.

Provádí se nezávislé posouzení, zda jsou výrobky pravé, nebo padělané?

V dohodě se stanoví, že o pravosti rozhoduje výrobce. Pokud však s jeho závěrem úřad OLAF nebo kterýkoli ze zúčastněných členských států nesouhlasí, měla by se záležitost předat nezávislé laboratoři stanovené v dohodě.¹⁰ Od vstupu první dohody v platnost až do 31. října 2013 nezávislá laboratoř zabavené cigarety nikdy neanalyzovala a veškeré určování pravosti probíhalo na základě hodnocení tabákového průmyslu.¹¹

Jak společnost PMI a ostatní velké tabákové společnosti určují, zda je zabavené zboží pravé, či padělané?

Výrobci tabáku používají systém Codentify®, který interně vyvinula PMI a poskytla k němu ostatním tabákovým společnostem (JTI, BAT, ITL) bezplatnou licenci.¹² Codentify®, jenž řeší požadavek dohody na vyvinutí mechanismu k omezení pašování, digitálně vytváří 12číselný algoritmus, kterým se označí balíček cigaret. Účelem je přitom usnadnit sledování balíčků cigaret v dodavatelském řetězci prostřednictvím ověření na základě skenovatelného kódu, který mimo jiné uvádí datum, původ, sazbu daně a cílové místo zboží.¹³

Pomáhá dohoda s PMI členským státům znovu získat ušlé příjmy?

Záměrem plateb za zabavené zboží zakotvených v dohodě s PMI bylo na jedné straně odradit PMI od další účasti na nezákonném obchodování s vlastními cigaretami trestem pokaždé, když se zabaví velké množství cigaret, a na druhé straně najít způsob, jak členským státům zajistit kompenzaci ušlých daní. Zda jsou zabavené cigarety pravé, nebo padělané, však v zásadě určuje tabáková firma. Proto možná není překvapivé, že tabákový průmysl zatím konstatuje, že většina zabavených cigaret je padělaná, tudíž v případě zadržení platí nízké částky, takže ušlé příjmy nejsou členským státům nahrazeny. Z celkového množství cigaret zabavených v letech 2004–2013 byly údajně padělané 3,2 miliardy kusů (78 %).¹⁴

Podporuje společnost PMI opatření ke sledování výrobků stanovená právními předpisy EU?

V roce 2014 PMI (společně s BAT, ITL a jinými tabákovými společnostmi) napadla směrnici EU o tabákových výrobcích (2014/40/EU) u Soudního dvora Evropské unie (SD).¹⁵ Svou stížností usiluje o zrušení celé směrnice, především s ohledem na článek 15, v němž se požaduje systém sledování pro legální dodavatelský řetězec po celé EU a zavedení viditelných a neviditelných bezpečnostních prvků. Soudní přezkoumání by mohlo trvat až tři roky.¹⁶ Úřad OLAF proto zvažuje obnovení zákonné dohody se společností, jež napadá právní předpisy EU, a zároveň chce PMI dát možnost nadále vést systém sledování s využitím vlastní technologie (Codentify®).

Provedl úřad OLAF posouzení dopadu dohody s PMI?

Junckerova Komise uvedla, že „aby byla opatření EU účinná, zhodnotí Komise v každé fázi – od plánování přes zavedení po přezkum – vliv politik, právních předpisů, obchodních dohod a dalších opatření“. Komise ovšem také oznámila, že je dohoda byla účinná a funkční, aniž by provedla analýzu dopadů a fungování této dohody.¹⁷ Dle oficiálních prohlášení útvary Komise a členské státy již zahájily „průzkumná setkání“ s PMI a jednání o obnovení dohody stále probíhají.¹⁸

Dodržuje se při jednání o obnovení dohody s PMI rámcová úmluva o kontrole tabáku (Framework Convention on Tobacco Control - FCTC)?

FCTC je první mezinárodní zdravotnická úmluva, která byla sepsána v reakci na globalizaci tabákové epidemie. EU a všechny její členské státy smlouvu ratifikovaly, a mají tudíž právní závazek uplatňovat její články. Na základě pokynů k čl. 5 odst. 3 FCTC, které byly sepsány

v rámci mezivládního procesu a jednomyslně přijaty konferencí smluvních stran (COP), se po stranách požaduje odpovědnost a transparentnost ve všech jednáních s tabákovým průmyslem. V těchto pokynech se také stanoví, že by strany měly s tabákovým průmyslem komunikovat „*pouze tehdy a v takovém rozsahu, který je nezbytně nutný k tomu, aby mohly efektivně regulovat tabákový průmysl a tabákové výrobky*“.¹⁹ V této souvislosti ovšem není jasné, zda je komunikace Komise (včetně úřadu OLAF) s PMI „*nezbytně nutná*“, protože podrobnosti jejich setkání jsou udržovány v tajnosti. Žádosti o přístup k dokumentům odhalují, že úřad OLAF se s PMI a ostatními třemi hlavními producenty tabákových výrobků v uplynulých 10 letech setkal mnohokrát, avšak o jejich jednáních nejsou zveřejněny žádné podrobné informace.^{20 21} Partnerství EU a PMI možná porušuje čl. 5 odst. 3 FCTC, v němž se stanoví, že by strany neměly přijímat, podporovat ani schvalovat „*partnerství*“ s tabákovým průmyslem v žádné iniciativě spojené s vypracováním či prováděním politických strategií pro veřejné zdraví.²²

Existují další mechanismy kontroly nezákonného obchodování s tabákem v EU?

Vedle článku 15 výše uvedené směrnice o tabákových výrobcích má EU k dispozici i jiná opatření k potírání nezákonného obchodování s tabákem. Na pátém zasedání konference smluvních stran 12. listopadu 2012 byl přijat Protokol o odstranění nezákonného obchodu s tabákovými výrobky (ITP), který byl ujednáno ve spojení s Rámcovou úmluvou Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku, a strany FCTC WHO jej nyní mohou ratifikovat, přijmout, schválit či přistoupit k němu. EU protokol podepsala 20. prosince 2013. 4. května 2015 Evropská komise oznámila, že by EU měla protokol ratifikovat, a pobídla Radu k přijetí tohoto rozhodnutí se souhlasem Evropského parlamentu.²³ ITP poskytuje nástroje k prevenci a potlačení nezákonného obchodu s tabákem prostřednictvím mezinárodní spolupráce a vnitrostátních opatření k regulaci dodavatelského řetězce tabákových výrobků.²⁴ Navzdory tvrzením tabákového průmyslu a na základě dostupných informací, které využívá PMI a jiní velcí výrobci tabáku ke sledování svých výrobků, systém Codentify® nesplňuje požadavky čl. 8 odst. 2 protokolu ITP, konkrétně že systém sledování musí být „*pod kontrolou smluvní strany*“.²⁵ Protokol ITP by měl zajistit globální systém nezávislý na tabákovém průmyslu, a měl by tedy problém nezákonného obchodu řešit účinněji než stávající dohoda s PMI a jiné dohody s velkými nadnárodními tabákovými společnostmi. SFP naléhavě žádá EU a všechny její členské státy, aby ratifikovaly protokol nebo k němu přistoupily a staly se jeho smluvními stranami, jak již učinily Francie, Rakousko a Španělsko.

Odkazy

- ¹ US District Court. Žaloba Evropského společenství na společnosti Philip Morris, R. J. Reynolds a Japan Tobacco. New York: United States District Court, Eastern District of New York 2000.
- ² Evropský úřad pro boj proti podvodům. Dohody s výrobci tabákových výrobků http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/eu-revenue/cigarette_smuggling_en.htm
- ³ Evropská komise. Pracovní dokument o dohodách s tabákovým průmyslem a o boji s nezákonným obchodem s tabákem. Výbor pro rozpočtovou kontrolu. Zpravodaj: Bart Staes. Brusel: 2013. <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201406/20140618ATT85484/20140618ATT85484EN.pdf>
- ⁴ Evropský úřad pro boj proti podvodům. Dohody s výrobci tabákových výrobků. http://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/semeta/headlines/speeches/2014/10/speech141007_en.pdf
- ⁵ Joossens L., Gilmore A., Stoklosa M., Ross H., Assessment of the European Union's illicit trade agreements with the four major Transnational Tobacco Companies (Hodnocení dohod Evropské unie o nezákonném obchodu se čtyřmi hlavními nadnárodními tabákovými společnostmi), Tobacco Control, 2015, tiskem.
- ⁶ Evropský parlament. Odpověď místopředsedkyně Georgievové jménem Komise. E-008329/2014, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-008329&language=EN>
- ⁷ Gilmore, A. Cigarette smuggling: current issues and data concerns (Pašování cigaret: aktuální problémy a otázky spojené s daty). Workshop na téma pašování cigaret. Evropský parlament, s. 27. 22. ledna 2014. <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201401/20140116ATT77675/20140116ATT77675EN.pdf>
- ⁸ Joossens L., Ross H., Stoklosa M. EU policy and illicit tobacco trade: assessing the impacts (Politika EU a nezákonný obchod s tabákem: hodnocení efektů). Připraveno pro Výbor Evropského parlamentu pro rozpočtovou kontrolu. Workshop: Soudní řízení „pašování cigaret“. Brusel: Evropský parlament 2014. <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201401/20140116ATT77675/20140116ATT77675EN.pdf>
- ⁹ Evropský parlament. Odpověď pana Šemety jménem Komise. E-012454/2013. 2014., <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-012454&language=EN>
- ¹⁰ Evropský úřad pro boj proti podvodům. Dohody s výrobci tabákových výrobků. http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/eu-revenue/cigarette_smuggling_en.htm
- ¹¹ Evropský parlament. Odpověď pana Šemety jménem Komise. E-012454/2013, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-012454&language=EN>
- ¹² Tisková zpráva Digital Coding and Tracing Association, květen 2013. http://www.dcta-global.com/docs/DCTA_Public_Launch_Press%20Release_22May2013.pdf
- ¹³ Philip Morris International. http://www.pmi.com/eng/tobacco_regulation/illicit_trade/pages/pmi_product_marking.aspx
- ¹⁴ Evropský parlament. Odpověď pana Šemety jménem Komise. E-012454/2013. 2014. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-012454&language=EN>
- ¹⁵ ESD, odkaz na předběžné rozhodnutí divize Vrchního soudu, Královského soudu (Queen's Bench Division, správní soud) (Anglie a Wales) (Spojené království) ze dne 1. prosince 2014 – Philip Morris Brands SARL, Philip Morris Limited, British American Tobacco UK Limited proti ministerstvu zdravotnictví (případ C-547/14). <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=tobacco&docid=161948&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=395441#ctx1>
- ¹⁶ EUobserver: Tobacco giant initiates EU court challenge (Tabákový gigant zahájil soudní řízení proti EU). <https://euobserver.com/social/124802>
- ¹⁷ Evropská komise: http://ec.europa.eu/smart-regulation/index_en.htm
- ¹⁸ Evropská komise: http://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/semeta/headlines/speeches/2014/10/speech141007_en.pdf
- ¹⁹ Pokyny k provádění čl. 5 odst. 3 Rámcové úmluvy organizace WHO o kontrole tabáku. http://www.who.int/fctc/guidelines/article_5_3.pdf
- ²⁰ Evropský úřad pro boj proti podvodům. Žádost o přístup k dokumentům.
- ²¹ Joossens L., Gilmore A., Stoklosa M., Ross H., Assessment of the European Union's illicit trade agreements with the four major Transnational Tobacco Companies (Hodnocení dohod Evropské unie o nezákonném obchodu se čtyřmi hlavními nadnárodními tabákovými společnostmi), Tobacco Control, 2015, tiskem.

²² Pokyny k provádění čl. 5 odst. 3 Rámcové úmluvy organizace WHO o kontrole tabáku.

http://www.who.int/fctc/guidelines/article_5_3.pdf

²³ Evropská komise. Databáze tiskových zpráv. Commission proposes EU joins international agreement fighting tobacco smuggling (Komise navrhuje, aby se EU připojila k mezinárodní dohodě o boji proti pašování tabáku).

http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-15-4911_en.htm

²⁴ Protokol o odstranění nezákonného obchodu s tabákovými výrobky.

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/80873/1/9789241505246_eng.pdf?ua=1

²⁵ Studie sekretariátu zaměřená na základní požadavky na systém sledování, který má být zaveden v souladu s článkem 8 Protokolu o odstranění nezákonného obchodu s tabákovými výrobky. Bílá kniha předložená na konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy organizace WHO o kontrole tabáku. 6. konference smluvních stran, 17. října 2014 v Moskvě.